

PROGRAM ZWALCZANIA WŚCIEKLIZNY (RABIES)

1. Identyfikacja programu

Państwo członkowskie: Rzeczypospolita Polska

Choroba: Wścieklizna (Rabies)

Wniosek o współfinansowanie na rok: 2011

Kontakt(imię i nazwisko, nr tel., faks, e-mail):

Paweł Makowski, +48.22.623.21.26, +48.22.623.14.08, pawel.makowski@wetgiw.gov.pl

Wysłano do Komisji Europejskiej dnia:

2. Dane historyczne dotyczące sytuacji epizootycznej w zakresie wścieklizny

W okresie międzywojennym oraz w pierwszych latach po II wojnie światowej głównym nosicielem wścieklizny na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej były psy. Wprowadzenie w 1949 r. obowiązkowego szczepienia psów przeciwko wściekliźnie, pozwoliło na opanowanie problemu występowania tej choroby. Liczba przypadków wścieklizny wśród zwierząt obniżyła się z ponad 3 600 w 1946 r. do 73 przypadków w 1956 r. Problem wścieklizny ponownie się pojawił, kiedy zaczęto rejestrować coraz więcej przypadków tej choroby w środowisku zwierząt wolno żyjących. W latach 1946 – 1956 zgłaszano rocznie od 1 do 6 przypadków wścieklizny wśród zwierząt dzikich. W 1956 r. i 1957 r. nie zanotowano żadnego przypadku wścieklizny u zwierząt dzikich. W latach następnych zauważalny był wzrost zachorowań wśród zwierząt dzikich, a w szczególności u lisów. Pod koniec lat siedemdziesiątych zachorowania u zwierząt dzikich przekraczały liczbę zachorowań u zwierząt domowych.

W 1990 r. w Rzeczypospolitej Polskiej stwierdzono 2 045 przypadków wścieklizny, w tym 1 668 przypadków wśród zwierząt dzikich (1 374 przypadki u lisów). Najwięcej przypadków wścieklizny zanotowano w ówczesnych województwach: poznańskim (157), opolskim (139), koszalińskim (133), szczecińskim (130), bydgoskim (123), słupskim (103). Nie notowano ich w białsko-podlaskim, a pojedyncze przypadki odnotowano w lubelskim, łomżyńskim, łódzkim, przemyskim.

W 1991 r. stwierdzono 2 287 przypadków wścieklizny, w tym 1 864 u zwierząt dzikich, z czego 1 513 przypadków u lisów. Wścieklizny nie odnotowano w ówczesnym województwie lubelskim, a pojedyncze przypadki wystąpiły w przemyskim, łódzkim, łomżyńskim, krośnieńskim.

W 1992 r. stwierdzono 3 084 przypadki wścieklizny, w tym u zwierząt dzikich 2 549, z czego 2 079 u lisów.

Z uwagi na rozprzestrzenianie się wścieklizny w 1993 r. rozpoczęto akcję doustnych szczepień lisów wolno żyjących przeciwko wściekliźnie.

W 1993 r. stwierdzono 2 648 przypadków wścieklizny u zwierząt, w tym 2 166 u zwierząt dzikich, z czego 1 803 u lisów.

W 1994 r. stwierdzono 2 238 przypadków wścieklizny u zwierząt, w tym u zwierząt dzikich 1 788, z czego 1 506 u lisów.

W 1995 r. stwierdzono 1 973 przypadki u zwierząt, w tym 1 528 u zwierząt dzikich, z czego 1 280 u lisów.

W 1996 r. stwierdzono 2 527 przypadków u zwierząt, w tym 2 064 u zwierząt dzikich, z czego 1 779 u lisów.

W 1997 r. stwierdzono 1 494 przypadki u zwierząt, w tym 1 239 u zwierząt dzikich, z czego 1 091 u lisów.

Efektom nieustającego przeprowadzania szczepień w zachodniej części Polski był spadek ilości przypadków wścieklizny, a zwłaszcza bardziej zadawalający fakt braku jej występowania od dłuższego czasu na obszarach województw: zachodniopomorskiego, lubuskiego i dolnośląskiego.

W 1998 r. stwierdzono 1 329 przypadków u zwierząt, w tym 1 120 u zwierząt dzikich, z czego 927 u lisów.

W 1999 r. stwierdzono 1 148 przypadków u zwierząt, w tym 721 u lisów .

W 2000 r. stwierdzono 2 224 przypadki u zwierząt, w tym u lisów 1 583, a w 2001 r. stwierdzono 2 964 przypadki u zwierząt, w tym u lisów 2 224.

W trakcie przeprowadzanych akcji szczepień zaobserwowano „przemieszczanie się” wścieklizny na obszary wschodniej Polski, czyli obszary nie objęte do tej pory szczepieniami oraz występowanie pojedynczych przypadków wścieklizny na terenach przygranicznych z Republiką Czeską.

W 2002 r. liczba przypadków wścieklizny u zwierząt na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej wyniosła 1 119, z czego 1 038 przypadków zanotowano u zwierząt dzikich, w tym 884 u lisów. W ciągu roku 2002 największą liczbę

przypadków wścieklizny zanotowano w województwie wielkopolskim – 339 przypadków.

W 2003 r. stwierdzono 388 przypadków u zwierząt, w tym 314 u zwierząt dzikich, z czego 233 u lisów. Jak wykazują dane za lata 2004-2009, liczba przypadków wścieklizny na terytorium państwa uległa dalszemu, znacznemu zmniejszeniu (załączniki nr 1- 6 do programu).

W ostatnich latach przypadki wścieklizny u zwierząt lokalizują się najczęściej na terenach położonych wzdłuż północno-wschodniej i wschodniej granicy Rzeczypospolitej Polskiej, gdzie zauważono przechodzenie zwierząt zakażonych wścieklizną z terenów Ukrainy oraz z terenów Federacji Rosyjskiej (Obwód Kaliningradzki).

Na przełomie 1991 r. i 1992 r. opracowano założenia do programu zwalczania wścieklizny w Rzeczypospolitej Polskiej.

W pierwszym etapie realizacji programu zwalczania wścieklizny wykładanie szczepionki przeciwko wściekliźnie miało objąć teren położony w pasie przygranicznym z Republiką Federalną Niemiec (Szczecin, Gorzów Wielkopolski, Zielona Góra, Jelenia Góra, Wałbrzych, Legnica, Opole, Wrocław, Poznań, Piła, Leszno, Koszalin), gdzie wścieklizna u lisów wystąpiła endemicznie i stwierdzano najczęściej przypadki tej choroby. Zaproponowano wykładanie szczepionki dwa razy w roku - wiosną i jesienią - po 16 dawek (przynęt) na km². Wykładanie szczepionki miało być przeprowadzane ręcznie. Stopniowo akcja miała być rozszerzana o kolejne województwa w kierunku wschodnim. Wraz z wykładaniem szczepionki miała być prowadzona kontrola szczepień określająca wskaźnik przyjęcia szczepionki przez lisy oraz wskaźnik nabytej odporności.

Jednak w 1992 r. zmieniono sposób rozrzucania szczepionki z ręcznego na wyrzucanie z samolotów, a liczbę województw objętych szczepieniem zmieniono z 12 do 6. Odstąpiono od rozrzucania szczepionki w ówczesnych województwach: opolskim, wrocławskim, leszczyńskim, pilskim, poznańskim, koszalińskim. Ostatecznie w Polsce rozpoczęto program szczepień lisów przeciwko wściekliźnie w 1993 r.

W 1994 r. obszar szczepień został powiększony o 6 ówczesnych województw: koszalińskie, słupskie, pilskie, katowickie, bielsko-bialskie, skierniewickie.

W 1995 r. obszar szczepień został powiększony o kolejne 10 ówczesnych województw: gdańskie, bydgoskie, konińskie, leszczyńskie, poznańskie, kaliskie, wrocławskie, opolskie, częstochowskie, warszawskie.

W 1996 r. obszar szczepień został powiększony o dalsze 4 ówczesne województwa: krośnieńskie, nowosądeckie, elbląskie, piotrkowskie.

W 1997 r. obszar szczepień został powiększony o województwo krakowskie.

W 1998 r. obszar szczepień został powiększony o kolejnych 5 województw: tarnowskie, sieradzkie, radomskie, łódzkie, lubelskie -1 gmina.

W 1999 r. zmieniony został podział administracyjny państwa z 49 województw na 16 województw i wówczas szczepieniami objęto całkowicie województwa: dolnośląskie, lubuskie, zachodniopomorskie, wielkopolskie, śląskie, pomorskie, opolskie, małopolskie, natomiast częściowo woj.: kujawsko-pomorskie, lubelskie, łódzkie, warmińsko-mazurskie, mazowieckie, podkarpackie. Natomiast w woj. podlaskim i świętokrzyskim nie prowadzono szczepień.

W 2000 r. obszar szczepień nie uległ zmianie. W wyniku gwałtownego wzrostu zachorowań zwierząt na wściekliznę na terenach, gdzie nie prowadzono szczepień lisów przeciwko wściekliznie oraz na granicy „obszaru szczepionego” z „obszarem nieszczepionym” w 2001 r., wprowadzono zmodernizowany program szczepień lisów wolno żyjących przeciwko wściekliznie, w którym zrezygnowano w akcji wiosennej ze szczepień na terenie zachodniej Polski, gdzie od dłuższego czasu nie odnotowywano przypadków wścieklizny u zwierząt. Obszar objęty szczepieniami to:

- 1) w woj. zachodniopomorskim powiat walecki;
- 2) w woj. dolnośląskim powiaty: dzierzoniowski, ząbkowicki i kłodzki;
- 3) w woj. mazowieckim powiaty: warszawski zachodni, gostyński, sochaczewski, żyrardowski, grodziski, pruszkowski, piaseczyński, grójecki, białobrzegi, przysucki, radomski, szydłowiecki, zwoleński, lipski, kozienicki, sierpecki, płoński, nowodworski, ciechanowski, mławski, żuromiński, przasnyski, ostrołęcki, makowski, legionowski i pułtuski;
- 4) w woj. lubelskim gmina Janowiec i część gminy Puławy;
- 5) w woj. podkarpackim powiaty: bieszczadzki, brzozowski, dębicki, jasielski, kolbuszowski, krośnieński, łańcucki, mielecki, ropczycki, rzeszowski, sanocki,

- strzyżowski i tarnobrzesci w całości oraz powiat jarosławski, leżajski, niżański, przemyski, przeworski i stalowowolski w części na południe od linii rzeki San;
- 6) woj. warmińsko-mazurskie, kujawsko-pomorskie, wielkopolskie, małopolskie, opolskie, śląskie, łódzkie, świętokrzyskie;
- 7) woj. pomorskie, z wyjątkiem powiatów: słupskiego, lęborskiego i bytowskiego.

Natomiast w akcji jesiennej 2001 r. szczepieniami objęto większość terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, poza województwem podlaskim, częścią województw lubelskiego i podkarpackiego.

Od 2002 r. akcja szczepień obejmuje całe terytorium Rzeczypospolitej Polskiej.

Wyniki badań monitoringowych akcji szczepień

Akcje szczepień	Obecność TC (%)	RFFIT (%)	Różnicowanie szczepów wirusa
jesień 1998 r.	67.7	68.0	0
wiosna 1999 r.	64.3	66.7	0
jesień 1999 r.	64.4	82.9	0
wiosna 2000 r.	55.3	75.3	0
jesień 2000 r.	64.4	81.7	0
wiosna i jesień 2001 r.	52.4	62.1	0
wiosna i jesień 2002 r.	66.7	72.9	0
wiosna i jesień 2003 r.	78.4	92.6	0
wiosna i jesień 2004 r.	82.5	94.0	0
wiosna i jesień 2005 r.	85,56	83,60	0
wiosna i jesień 2006 r.	87.17	82,12	43
wiosna i jesień 2007 r.	83,17	80,21	42
wiosna i jesień 2008 r.	86,87	79,66	19
wiosna i jesień 2009 r.*	89,32	81,11	6

* na podstawie wstępnych wyników badań

3. Opis przedłożonego programu

Zgodnie z ustawą z dnia 11 marca 2004 r. o ochronie zdrowia zwierząt oraz zwalczaniu chorób zakaźnych zwierząt (Dz. U. z 2008 r. Nr 213, poz. 1342), wścieklizna należy do chorób zakaźnych zwierząt podlegających obowiązkowi zgłaszania i zwalczania na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej (załącznik nr 2 do ustawy).

Lisy wolno żyjące na obszarach określonych przez ministra właściwego do spraw rolnictwa, zgodnie z art. 56 ustawy o ochronie zdrowia zwierząt oraz zwalczaniu chorób zakaźnych zwierząt, podlegają obowiązkowemu szczepieniu ochronnemu przeciwko wściekliźnie.

Na podstawie rozporządzenia Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 2 czerwca 2004 r. w sprawie szczegółowych warunków i sposobu przeprowadzania ochronnych szczepień lisów wolno żyjących przeciwko wściekliźnie (Dz. U. Nr 142, poz. 1509) szczepienia ochronne lisów wolno żyjących przeprowadza wojewódzki lekarz weterynarii. Zgodnie z tym rozporządzeniem szczepionka jest rozrzucana z samolotu lub wykładana ręcznie dwa razy w ciągu roku kalendarzowego na obszarach lasów oraz we wszystkich miejscach bytowania lisów wolno żyjących. Szczepionka może być podana raz w roku, jeżeli na terenie województwa i na terenach województw graniczących z tym województwem nie stwierdzono przypadków wystąpienia wścieklizny w okresie dwóch kolejnych lat. Natomiast, szczepień ochronnych nie przeprowadza się, jeżeli na terenie województwa i na terenach województw graniczących z tym województwem nie stwierdzono wścieklizny w okresie trzech kolejnych lat.

Liczba dawek szczepionki zależy od stopnia zalesienia i ukształtowania terenu, populacji zwierząt dzikich oraz przyjętego sposobu podania szczepionki, ale nie powinna być mniejsza niż 20 dawek na 1 km² terenu.

Badania monitoringowe, wykonywane w celu określenia efektywności doustnych szczepień lisów wolno żyjących przeciwko wściekliźnie, przeprowadza się na podstawie rozporządzenia Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 17 grudnia 2004 r. w sprawie określenia jednostek chorobowych, sposobu prowadzenia kontroli

oraz zakresu badań kontrolnych zakażeń zwierząt (Dz. U. Nr 282, poz. 2813, z późn. zm.). Zgodnie z tym rozporządzeniem, w celu kontroli wścieklizny pobiera się do badań tkankę mózgową, surowicę i żuchwę od 8 lisów odstrzelonych na każdym 100 km² obszaru, na którym lisy wolno żyjące zostały objęte szczepieniem ochronnym przeciwko wściekliźnie. Natomiast, w celu izolacji i określenia szczepu wirusa wścieklizny, do badań przesyła się tkankę mózgową lisów wolno żyjących, u których w badaniu laboratoryjnym potwierdzono wściekliznę.

Zgodnie z § 2 ust. 1 rozporządzenia Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 2 czerwca 2004 r. w sprawie szczegółowych warunków i sposobu przeprowadzania ochronnych szczepień lisów wolno żyjących przeciwko wściekliźnie, szczepienia ochronne lisów wolno żyjących przeprowadzają wojewódzcy lekarze weterynarii. Rutynowa diagnostyka wścieklizny jest przeprowadzana przez 16 zakładów higieny weterynaryjnej (ZHW), tzn.: we Wrocławiu, w Bydgoszczy, Lublinie, Gorzowie Wielkopolskim, Łodzi, Krakowie, Warszawie, Opolu, Krośnie, Białymstoku, Gdańsku, Katowicach, Kielcach, Olsztynie, Poznaniu, Szczecinie oraz w Krajowym Laboratorium Referencyjnym Państwowego Instytutu Weterynaryjnego – Państwowego Instytutu Badawczego (PIW-PIB) w Puławach, przy użyciu następujących rodzajów badań:

- 1) immunofluorescencji odcisków mózgowych z monowalentnym koniugatem antynukleokapsydowym,
- 2) izolacji wirusa na myszach,
- 3) izolacji wirusa na kulturach komórkowych neuroblastomy,
- 4) genotypizacji izolatów wirusa wścieklizny (tylko w Krajowym Laboratorium Referencyjnym),
- 5) serologicznych – testu seroneutralizacji (rapid fluorescent focus inhibition test – RFFIT).

Natomiast badania monitoringowe w celu sprawdzenia skuteczności szczepienia lisów wolno żyjących wykonują 3 ZHW (w Bydgoszczy, Ostrołęce i Opolu) przy zastosowaniu:

- 1) immunofluorescencji odcisków mózgowych – badanie w kierunku wścieklizny,
- 2) szlifów kostnych żuchwy – badania na obecność markera (TC – tetracyklin),
- 3) testu seroneutralizacji (RFFIT) – określenie miana przeciwciał wirusa wścieklizny w surowicy (skrzep z serca lub płyn z klatki piersiowej),

- 4) zbierania i analizowania danych epidemiologicznych na temat zdiagnozowanych przypadków wścieklizny na obszarze objętym szczepieniem.

4. Środki przewidziane w programie

4.1. Skrócony opis środków przewidzianych w programie

Rok: 2011

☒ kontrola	☒ zwalczanie
☒ badania	☒ badania
☒ szczepienia	
☒ monitorowanie	

4.2. Organizacja, nadzór i rola wszystkich zainteresowanych stron biorących udział w programie

Zgodnie z art. 57 ust. 8 ustawy z dnia 11 marca 2004 r. o ochronie zdrowia zwierząt oraz zwalczaniu chorób zakaźnych zwierząt Główny Lekarz Weterynarii nadzoruje realizację programu zwalczania chorób zakaźnych zwierząt, a w przypadku programu współfinansowanego ze środków pochodzących z Unii Europejskiej, informuje Komisję Europejską o postępach w jego realizacji zgodnie z obowiązującymi przepisami Unii Europejskiej.

Organem odpowiedzialnym za nadzór i koordynację działań zapewniających realizację programu monitoringu i zwalczania wścieklizny jest na poziomie krajowym, Główny Lekarz Weterynarii.

Odpowiedzialność terenowych organów Inspekcji Weterynaryjnej za realizację programów została określona w ustawie z dnia 29 stycznia 2004 r. o Inspekcji Weterynaryjnej (Dz. U. z 2007 r. Nr 121, poz. 842, z późn. zm.) oraz w ustawie z dnia 11 marca 2004 r. o ochronie zdrowia zwierząt oraz zwalczaniu chorób zakaźnych zwierząt.

Rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 13 czerwca 2008 r. w sprawie krajowych laboratoriów referencyjnych właściwych dla poszczególnych rodzajów i kierunków badań (Dz. U. Nr 118, poz. 757) wyznaczyło jako Krajowe Laboratorium Referencyjne dla wścieklizny Zakład Wirusologii PIW-PIB w Puławach.

Zgodnie z § 2 ust. 1 rozporządzenia Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 2 czerwca 2004 r. w sprawie szczegółowych warunków i sposobu przeprowadzania ochronnych szczepień lisów wolno żyjących przeciwko wściekliznie, szczepienia ochronne lisów wolno żyjących przeprowadzają wojewódzcy lekarze weterynarii. Rutynowa diagnostyka wścieklizny jest przeprowadzana przez 16 ZHW: we Wrocławiu, w Bydgoszczy, Lublinie, Gorzowie Wielkopolskim, Łodzi, Krakowie, Warszawie, Opolu, Krośnie, Białymstoku, Gdańsku, Katowicach, Kielcach, Olsztynie, Poznaniu, Szczecinie oraz w Krajowym Laboratorium Referencyjnym PIW-PIB w Puławach, przy użyciu następujących rodzajów badań:

- 1) immunofluorescencji odcisków mózgowych z monowalentnym koniugatem antynukleokapsydowym,
- 2) izolacji wirusa na myszach,
- 3) izolacji wirusa na kulturach komórkowych neuroblastomy,
- 4) genotypizacji izolatów wirusa wścieklizny (tylko w Krajowym Laboratorium Referencyjnym),
- 5) serologicznych – test seroneutralizacji (rapid fluorescent focus inhibition test – RFFIT).

Natomiast badania monitoringowe w celu sprawdzenia skuteczności szczepienia lisów wolno żyjących wykonują 3 ZHW (w Bydgoszczy, Ostrołęce i Opolu) przy zastosowaniu:

- 1) immunofluorescencji odcisków mózgowych – badanie w kierunku wścieklizny,
- 2) szlifów kostnych żuchwy – badania na obecność markera (TC),
- 3) testu seroneutralizacji (RFFIT)– określenie miana przeciwciał wirusa wścieklizny w surowicy (skrzep z serca lub płyn z klatki piersiowej),
- 4) zbierania i analizowania danych epidemiologicznych na temat zdiagnozowanych przypadków wścieklizny na obszarze objętym szczepieniem.

4.3. Opis regionów administracyjnych, na których program ma być wdrożony

Terytorium Rzeczypospolitej Polskiej

Województwo	Całkowita powierzchnia województwa - km ²	Powierzchnia objęta doustnym szczepieniem lisów wolno żyjących przeciwko wściekliznie - km ²
Dolnośląskie	19 947,00	15 958,00
Kujawsko-pomorskie	17 972,00	16 533,40
Lubelskie	25 122,00	22 441,00
Lubuskie	13 988,00	13 054,00
Łódzkie	18 219,00	16 970,00
Małopolskie	15 183,00	15 183,00
Mazowieckie	35 558,00	32 069,00
Opolskie	9 412,00	8 000,00
Podkarpackie	17 845,00	16 133,00
Podlaskie	20 187,00	18 162,00
Pomorskie	18 310,00	16 559,00
Śląskie	12 334,00	10 130,50
Świętokrzyskie	11 710,00	10 500,00
Warmińsko-mazurskie	24 173,00	21 483,00
Wielkopolskie	29 827,00	27 637,66
Zachodniopomorskie	22 892,00	20 000,00
Razem	312 679,00	280 813,56

4.4. Opis środków przewidzianych w programie

4.4.1. Powiadomienie o chorobie

Zgodnie z ustawą z dnia 11 marca 2004 r. o ochronie zdrowia zwierząt oraz zwalczaniu chorób zakaźnych zwierząt - załącznik nr 2 do ustawy, wścieklizna należy do chorób zakaźnych zwierząt podlegających obowiązkowi zgłaszania i zwalczania na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej.

Zgodnie z art. 42 tej ustawy w przypadku podejrzenia wystąpienia choroby obowiązek niezwłocznego zawiadomienia organu Inspekcji Weterynaryjnej albo najbliższego podmiotu świadczącego usługi z zakresu medycyny weterynaryjnej, albo wójta (burmistrza, prezydenta miasta) dotyczy wszystkich osób mających kontakt ze zwierzętami, w szczególności przy wykonywaniu obowiązków służbowych lub zawodowych. Wójt (burmistrz, prezydent miasta) niezwłocznie informuje organ Inspekcji Weterynaryjnej o otrzymaniu wspomnianego zawiadomienia. Podmiot świadczący usługi z zakresu medycyny weterynaryjnej niezwłocznie informuje organ Inspekcji Weterynaryjnej, jeżeli na podstawie otrzymanego zawiadomienia, podejrzewa wystąpienie choroby zakaźnej zwierząt podlegającej obowiązkowi zwalczania.

4.4.2. Zwierzęta i populacja zwierząt objęte programem

Programem jest objęta populacja lisów wolno żyjących na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej.

Metoda obliczania populacji: statystyki myśliwskie, wskaźnik nocnego liczenia, liczenie lisich jam

Region	Szacunki liczebności populacji lisów wolno żyjących			
	2006 rok	2007 rok	2008 rok	2009 rok
Terytorium Rzeczypospolitej Polskiej	204 064	202 740	209 500	203 300
Razem	204 064	202 740	209 500	203 300

4.4.3. Identyfikacja zwierząt i rejestracja gospodarstw

Nie dotyczy

4.4.4. Kwalifikacja zwierząt i stad

Nie dotyczy

4.4.5. Zasady przemieszczania zwierząt

Nie dotyczy

4.4.6. Zastosowane badania i plany pobierania próbek

Badania i analizy używane do diagnostyki wścieklizny i nadzoru nad programem szczepień:

- 1) badania serologiczne: test seroneutralizacji (RFFIT) zgodnie z Podręcznikiem OIE (Rozdział 2.1.13. B.2.b) – wykonywany przez ZHW w Opolu, Ostrołęce i Bydgoszczy, wyznaczone do przeprowadzania badań monitoringowych określających efektywność szczepień doustnych lisów wolno żyjących przeciwko wściekliznie oraz Krajowe Laboratorium Referencyjne dla wścieklizny PIW-PIB w Puławach,
- 2) badania wirusologiczne i immunochemiczne:

- a) immunofluorescencja odcisków mózgowych z monowalentnym koniugatem antynukleokapsydowym (FAT fluorescent antibody test) zgodnie z Podręcznikiem OIE (Rozdział 2.1.13 B.1.c.i) – rutynowy test w kierunku wścieklizny wykonywany przez 16 ZHW,
- b) różnicowanie szczepów wirusa wścieklizny – badanie wykonywane jedynie przez Krajowe Laboratorium Referencyjne PIW-PIB w Puławach,
- c) izolacja wirusa:
 - izolacja wirusa na myszach - zgodnie z Podręcznikiem OIE (Rozdział 2.1.13 B.1.c.ii) wykonywany przez 8 ZHW we Wrocławiu, Bydgoszcz, Lublinie, Gorzowie Wielkopolskim, Krakowie, Krośnie, Białymstoku i Szczecinie,
 - izolacja wirusa wścieklizny w hodowli komórek mysiej neuroblastomy zgodnie z Podręcznikiem OIE (Rozdział 2.1.13 B.1.c.ii) wykonywana jedynie przez Krajowe Laboratorium Referencyjne PIW-PIB w Puławach oraz ZHW w Opolu i Poznaniu,
- 3) inne stosowane badania to szlify kostne żuchwy – badanie na obecność markera (TC) – wykonywane przez 6 ZHW w Opolu, Ostrołęce, Bydgoszcz, Łodzi, Krośnie i Poznaniu, wyznaczonych do przeprowadzania testów monitoringowych w celu określenia poziomu podjęcia szczepionki przez lisy wolno żyjące oraz Krajowe Laboratorium Referencyjne PIW-PIB w Puławach,
- 4) monitoring szczepień w Rzeczypospolitej Polskiej obejmuje przeprowadzenie następujących badań:
 - a) test seroneutralizacji (RFFIT) w celu określenia poziomu uodpornienia lisów wolno żyjących, a tym samym efektywności szczepień doustnych; wykonywany przez 3 wyznaczone zakłady higieny weterynaryjnej w Bydgoszcz, Ostrołęce i Opolu,

- b) badanie na obecność markera (TC) w celu określenia poziomu podjęcia szczepionki przez lisy wolno żyjące wykonywane przez 6 wyznaczone ZHW w Opolu, Ostrołęce, Bydgoszczy, Łodzi, Krośnie i Poznaniu,
- c) różnicowanie szczepów wirusa wścieklizny w celu rozróżnienia terenowych szczepów wirusa od szczepów szczepionkowych wykonywane przez Krajowe Laboratorium Referencyjne PIW-PIB w Puławach.

Badania monitoringowe (RFFIT, TC) wykonywane w celu określenia efektywności doustnych szczepień lisów wolno żyjących przeciwko wściekliznie, przeprowadza się zgodnie z rozporządzeniem Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 17 grudnia 2004 r. w sprawie określenia jednostek chorobowych sposobu prowadzenia kontroli oraz zakresu badań kontrolnych zakażeń zwierząt. Zgodnie z tym rozporządzeniem w celu kontroli wścieklizny pobiera się do badań tkankę mózgową, surowicę i żuchwę od 8 lisów odstrzelonych na każdym 100 km² obszaru, na którym lisy zostały objęte szczepieniem ochronnym przeciwko wściekliznie. Natomiast, w celu izolacji i określenia szczepu wirusa wścieklizny do badań przesyła się tkankę mózgową lisów wolno żyjących, u których badaniem laboratoryjnym potwierdzono wściekliznę.

Badania monitoringowe (RFFIT, TC) wykonywane w celu określenia efektywności doustnych szczepień

lisów wolno żyjących przeciwko wściekliznie

Województwo	Całkowita powierzchnia województwa – km ²	Powierzchnia objęta programem z którego lisy powinny zostać odstrzelone i dostarczone do badań monitoringowych – km ²	Całkowita powierzchnia bytowania lisów wolno żyjących na terenie województwa, z którego lisy powinny zostać odstrzelone i dostarczone do badań monitoringowych – km ²	Ilość lisów, która powinna zostać odstrzelona w ramach programu monitoringu, w ciągu roku – 8 lisów /100km ²
-------------	--	--	--	---

1	2	3	4	5 = (4 x 8/100)
dolnośląskie	19 947,00	15 958,00	15 410,35	1233
kujawsko-pomorskie	17 972,00	16 533,40	16 132,28	1291
lubelskie	25 122,00	22 441,00	22 441,00	1795
lubuskie	13 988,00	13 054,00	12 108,00	969
łódzkie	18 219,00	16 970,00	16 970,00	1358
małopolskie	15 183,00	15 183,00	15 183,00	1215
mazowieckie	35 558,00	32 069,00	32 069,00	2566
opolskie	9 412,00	8 000,00	8 000,00	640
podkarpackie	17 845,00	16 133,00	16 133,00	1291
podlaskie	20 187,00	18 162,00	14 687,00	1175
pomorskie	18 310,00	16 559,00	15 424,00	1234
śląskie	12 334,00	10 130,50	10 042,00	803
świętokrzyskie	11 710,00	10 500,00	10 500,00	840
warmińsko-mazurskie	24 173,00	21 483,00	21 483,00	1719
wielkopolskie	29 827,00	27 637,66	27 637,66	2211
zachodniopomorskie	22 892,00	20 000,00	16 018,26	1281
RAZEM	312 679,00	280 813,56	270 238,55	21 621

Choroba: Wścieklizna Gatunek zwierząt: Lisy wolno żyjące

Region	Rodzaj badania	Populacja docelowa	Rodzaj próbki	Cel	Liczba planowanych
--------	----------------	--------------------	---------------	-----	--------------------

						badan
Terytorium Rzeczypospolitej Polskiej	RFFIT	Lisy wolno żyjące	surowica	Kontrola szczepień, monitoring akcji	21 621	
Terytorium Rzeczypospolitej Polskiej	Test na obecność markera (TC)	Lisy wolno żyjące	żuchwa	Kontrola szczepień, monitoring akcji	21 621	
Razem					43 242	

4.4.7. Zastosowane szczepionki i programy szczepień

Stosowane szczepionki: zgodne z wytycznymi Światowej Organizacji Zdrowia Zwierząt (OIE), Światowej Organizacji Zdrowia (WHO) oraz standardami UE (Raport Komitetu Naukowego ds. Zdrowia Zwierząt i Ochrony Zwierząt przyjęty w dniu 23 października 2002 r.), dopuszczone do stosowania w Polsce zgodnie z odrębnymi przepisami krajowymi. Szczepionkami obecnie zarejestrowanymi w Polsce są Fuchsoral (SAD B19) i Lysvulpen (SAD Bern). Jest dostępna także szczepionka Rabigen SAG2 (SAG2) zarejestrowana w EMEA. Szczepionki używane w akcji szczepień są wybierane co roku w trybie ustawy z dnia 29 stycznia 2004 r. Prawo zamówień publicznych (Dz. U. z 2007 r. Nr 223, poz. 1655, z późn. zm.). Oferty na zakup szczepionki do wyłożenia składane są na początku roku w każdym województwie. W celu kontroli jakości szczepionki poddawana jest ona badaniu w kierunku określenia miana wirusa.

Na podstawie rozporządzenia Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 2 czerwca 2004 r. w sprawie szczegółowych warunków i sposobu przeprowadzania szczepień ochronnych lisów wolno żyjących przeciwko wściekliznie szczepienia ochronne lisów wolno żyjących przeprowadza wojewódzki lekarz weterynarii. Zgodnie z tym rozporządzeniem szczepionka jest rozrzućana

z samolotu lub wykładana ręcznie dwa razy w ciągu roku kalendarzowego na obszarach lasów oraz we wszystkich miejscach bytowania lisów wolno żyjących. Szczepionka może być podana raz w roku, jeżeli na terenie województwa i na terenach województw graniczących z tym województwem nie stwierdzono przypadków wystąpienia wścieklizny w okresie dwóch kolejnych lat. Natomiast, szczepień ochronnych nie przeprowadza się, jeżeli na terenie województwa i na terenach województw graniczących z tym województwem nie stwierdzono wścieklizny w okresie trzech kolejnych lat.

Liczba dawek szczepionki zależy od stopnia zalesienia i ukształtowania terenu, populacji zwierząt dzikich oraz przyjętego sposobu podania szczepionki, ale nie powinna być mniejsza niż 20 dawek na 1 km² terenu.

4.4.8. Informacje i ocena dotycząca środków bezpieczeństwa biologicznego (zarządzanie i infrastruktura) obowiązujących w zaangażowanych gospodarstwach

Nie dotyczy.

4.4.9 Środki w przypadku wyniku dodatniego

Zgodnie z ustawą z dnia 11 marca 2004 r. o ochronie zdrowia zwierząt oraz zwalczaniu chorób zakaźnych zwierząt oraz rozporządzeniem Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 7 stycznia 2005 r. w sprawie zwalczania wścieklizny (Dz. U. Nr 13, poz. 103) w przypadku stwierdzenia choroby powiatowy lekarz weterynarii wyznacza ognisko choroby oraz obejmuje je nadzorem,

niezwłocznie powiadamia państwowego powiatowego inspektora sanitarnego o wyznaczeniu ogniska choroby oraz wyznacza obszar zagrożony wokół ogniska choroby.

Powiatowy lekarz weterynarii podejmuje również pozostałe czynności, zgodnie z przepisami rozporządzenia z dnia 7 stycznia 2005 r. w sprawie zwalczania wścieklizny.

4.4.10. System odszkodowań dla właścicieli zwierząt poddanych ubojowi i zabitych

Nie dotyczy.

4.4.11. Kontrola wdrażania programu i sprawozdawczość

Zgodnie z art. 57 ust. 8 ustawy z dnia 11 marca 2004 r. o ochronie zdrowia zwierząt oraz zwalczaniu chorób zakaźnych zwierząt Główny Lekarz Weterynarii nadzoruje realizację programu zwalczania chorób zakaźnych zwierząt, a w przypadku programu współfinansowanego ze środków Unii Europejskiej, informuje Komisję Europejską o postępach w jego realizacji zgodnie z przepisami Unii Europejskiej.

5. Korzyści programu

Celem programu jest spadek liczby przypadków wścieklizny u zwierząt dzikich.

6. Dane epidemiologiczne dotyczące rozwoju choroby w ciągu ostatnich pięciu lat

6.1. Rozwój choroby:

6.1.1. Dane dotyczące stad (oddzielna tabela na każdy rok i na chorobę/gatunek)

Nie dotyczy.

6.1.2. Dane dotyczące zwierząt (oddzielna tabela na każdy rok i na chorobę/gatunek)

Nie dotyczy.

6.2. Dane rozwarstwione dotyczące badań w ramach nadzoru i badań laboratoryjnych

6.2.1. Dane rozwarstwione dotyczące badań w ramach nadzoru i badań laboratoryjnych (oddzielna tabela na każdy rok i na chorobę/gatunek)

Rok: 2005

Choroba: Wścieklizna

Gatunek zwierząt/kategoria: Lisy wolno żyjące

Region	Badania serologiczne: RFFIT		Badania mikrobiologiczne lub wirusologiczne		Inne testy: TC	
	Liczba przebadanych próbek	Liczba próbek z dodatnim wynikiem	Liczba przebadanych próbek ^(a)	Liczba próbek z dodatnim wynikiem	Liczba przebadanych próbek	Liczba próbek z dodatnim wynikiem
Terytorium Rzeczypospolitej Polskiej	13 936	83,60 %	24 456	84	20 038	85,56 %
Razem	13 936	83,60 %	24 456	84	20 038	85,56 %

(a) w tym 258 próbek przebadano również testem izolacji wirusa na myszach

Opis zastosowanych badań serologicznych: badanie serologiczne – test seroneutralizacji - RFFIT [określenie miana przeciwciał wirusa wścieklizny w surowicy (skrzep krwi z serca lub płyn z klatki piersiowej)].

Opis zastosowanych badań mikrobiologicznych lub wirusologicznych: immunofluorescencja odcisków mózgowych – badanie w kierunku wścieklizny (badanie w ramach monitoringu oraz badanie rutynowe).

Opis innych zastosowanych badań:, szlify kości żuchwy – badanie na obecność markera (tetracyklin).

Rok: 2006

Choroba: Wścieklizna

Gatunek zwierząt/kategoria: Lisy wolno żyjące

Region	Badania serologiczne: RFFIT		Badania mikrobiologiczne lub wirusologiczne		Inne testy: TC	
	Liczba przebadanych próbek	Liczba próbek z dodatnim wynikiem	Liczba przebadanych próbek ^(a)	Liczba próbek z dodatnim wynikiem	Liczba przebadanych próbek	Liczba próbek z dodatnim wynikiem
Terytorium Rzeczypospolitej Polskiej	14 155	82,12%	23 257	43	20 572	87,17%
Razem	14 155	82,12%	23 257	43	20 572	87,17%

(a) w tym 198 próbek przebadano również testem izolacji wirusa na myszach

Opis zastosowanych badań serologicznych: badanie serologiczne – test seroneutralizacji - RFFIT [określenie miana przeciwciał wirusa wścieklizny w surowicy (skrzep krwi z serca lub płyn z klatki piersiowej)].

Opis zastosowanych badań mikrobiologicznych lub wirusologicznych: immunofluorescencja odcisków mózgowych – badanie w kierunku wścieklizny (badanie w ramach monitoringu oraz badanie rutynowe) .

Opis innych zastosowanych badań: szlify kości żuchwy – badanie na obecność markera (tetracyklin).

Rok: 2007

Choroba: Wścieklizna

Gatunek zwierząt/kategoria: Lisy wolno żyjące

Region	Badania serologiczne: RFFIT		Badania mikrobiologiczne lub wirusologiczne		Inne testy: TC	
	Liczba przebadanych próbek	Liczba próbek z dodatnim wynikiem	Liczba przebadanych próbek ^(a)	Liczba próbek z dodatnim wynikiem	Liczba przebadanych próbek	Liczba próbek z dodatnim wynikiem
Terytorium Rzeczypospolitej Polskiej	13 592	80,21%	22 055	42	19 217	83,17%
Razem	13 592	80,21%	22 055	42	19 217	83,17%

(a) w tym 182 próbki przebadano również testem izolacji wirusa na myszach oraz 5 próbek przebadano testem izolacji wirusa na kulturach komórkowych neuroblastomy

Opis zastosowanych badań serologicznych: badanie serologiczne – test seroneutralizacji - RFFIT [określenie miana przeciwciał wirusa wścieklizny w surowicy (skrzep krwi z serca lub płyn z klatki piersiowej)].

Opis zastosowanych badań mikrobiologicznych lub wirusologicznych: immunofluorescencja odcisków mózgowych – badanie w kierunku wścieklizny (badanie w ramach monitoringu oraz badanie rutynowe).

Opis innych zastosowanych badań: szlify kości żuchwy – badanie na obecność markera (tetracyklin).

Rok: 2008

Choroba: Wścieklizna

Gatunek zwierząt/kategoria: Lisy wolno żyjące

Region	Badania serologiczne: RFFIT		Badania mikrobiologiczne lub wirusologiczne		Inne testy: TC	
	Liczba przebadanych próbek	Liczba próbek z dodatnim wynikiem	Liczba przebadanych próbek ^(a)	Liczba próbek z dodatnim wynikiem	Liczba przebadanych próbek	Liczba próbek z dodatnim wynikiem
Terytorium Rzeczypospolitej Polskiej	14 744	79,66%	21 293	19	19 788	86,87%
Razem	14 744	79,66%	21 293	19	19 788	86,87%

(a) w tym 117 próbek przebadano również testem izolacji wirusa na myszach oraz 10 próbek przebadano testem izolacji wirusa na kulturach komórkowych neuroblastomy

Opis zastosowanych badań serologicznych: badanie serologiczne – test seroneutralizacji - RFFIT [określenie miana przeciwciał wirusa wścieklizny w surowicy (skrzep krwi z serca lub płyn z klatki piersiowej)].

Opis zastosowanych badań mikrobiologicznych lub wirusologicznych: immunofluorescencja odcisków mózgowych – badanie w kierunku wścieklizny (badanie w ramach monitoringu oraz badanie rutynowe).

Opis innych zastosowanych badań: szlify kości żuchwy – badanie na obecność markera (tetracyklin).

Rok: 2009

Choroba: Wścieklizna

Gatunek zwierząt/kategoria: Lisy wolno żyjące

Region	Badania serologiczne: RFFIT		Badania mikrobiologiczne lub wirusologiczne		Inne testy: TC	
	Liczba przebadanych próbek	Liczba próbek z dodatnim wynikiem	Liczba przebadanych próbek ^(a)	Liczba próbek z dodatnim wynikiem	Liczba przebadanych próbek	Liczba próbek z dodatnim wynikiem
Terytorium Rzeczypospolitej Polskiej	10 204	81,11%	23 153	6	16 494	89,32%
Razem	10 204	81,11%	23 153	6	16 494	89,32%

* na podstawie wstępnych wyników badań

(a) w tym 107 próbek przebadano również testem izolacji wirusa na myszach oraz 7 próbek przebadano testem izolacji wirusa na kulturach komórkowych neuroblastomy

Opis zastosowanych badań serologicznych: badanie serologiczne – test seroneutralizacji - RFFIT [określenie miana przeciwciał wirusa wścieklizny w surowicy (skrzep krwi z serca lub płyn z klatki piersiowej)].

Opis zastosowanych badań mikrobiologicznych lub wirusologicznych: immunofluorescencja odcisków mózgowych – badanie w kierunku wścieklizny (badanie w ramach monitoringu oraz badanie rutynowe).

Opis innych zastosowanych badań: szlify kości żuchwy – badanie na obecność markera (tetracyklin).

6.3. Dane dotyczące zakażenia (oddzielna tabela na każdy rok i na chorobę/gatunek)

Rok: 2005

Choroba: Wścieklizna

Gatunek zwierząt: Lisy wolno żyjące

Region	Liczba zakażonych stad	Liczba zakażonych zwierząt
Terytorium Rzeczypospolitej Polskiej	-	84
Razem	-	84

Rok: 2005

Choroba: Wścieklizna

Gatunek zwierząt: Inne gatunki wrażliwe

Region	Liczba zakażonych stad	Liczba zakażonych zwierząt
Terytorium Rzeczypospolitej Polskiej	-	54
Razem	-	54

Rok: 2006

Choroba: Wścieklizna

Gatunek zwierząt: Lisy wolno żyjące

Region	Liczba zakażonych stad	Liczba zakażonych zwierząt
Terytorium Rzeczypospolitej Polskiej	-	43
Razem	-	43

Rok: 2006

Choroba: Wścieklizna

Gatunek zwierząt: Inne gatunki wrażliwe

Region	Liczba zakażonych stad	Liczba zakażonych zwierząt
Terytorium Rzeczypospolitej Polskiej	-	39
Razem	-	39

Rok: 2007 **Choroba: Wścieklizna** **Gatunek zwierząt: Lisy wolno żyjące**

Region	Liczba zakażonych stad	Liczba zakażonych zwierząt
Terytorium Rzeczypospolitej Polskiej	-	42
Razem	-	42

Rok: 2007 **Choroba: Wścieklizna** **Gatunek zwierząt: Inne gatunki wrażliwe**

Region	Liczba zakażonych stad	Liczba zakażonych zwierząt
Terytorium Rzeczypospolitej Polskiej	-	28
Razem	-	28

Rok: 2008 **Choroba: Wścieklizna** **Gatunek zwierząt: Lisy wolno żyjące**

Region	Liczba zakażonych stad	Liczba zakażonych zwierząt
Terytorium Rzeczypospolitej Polskiej	-	19
Razem	-	19

Rok: 2008 **Choroba: Wścieklizna** **Gatunek zwierząt: Inne gatunki wrażliwe**

Region	Liczba zakażonych stad	Liczba zakażonych zwierząt
Terytorium Rzeczypospolitej Polskiej	-	10
Razem	-	10

Rok: 2009 **Choroba: Wścieklizna** **Gatunek zwierząt: Lisy wolno żyjące**

Region	Liczba zakażonych stad	Liczba zakażonych zwierząt
Terytorium Rzeczypospolitej Polskiej	-	6
Razem	-	6

Rok: 2009 **Choroba: Wścieklizna** **Gatunek zwierząt: Inne gatunki wrażliwe**

Region	Liczba zakażonych stad	Liczba zakażonych zwierząt
Terytorium Rzeczypospolitej Polskiej	-	2
Razem	-	2

6.4. Dane dotyczące statusu stad pod koniec każdego roku

Nie dotyczy.

6.5. Dane dotyczące programów szczepień lub leczenia

Rok: 2004

Choroba: Wścieklizna

Gatunek zwierząt: Lisy wolno żyjące

Region	Całkowita liczba stad	Całkowita liczba zwierząt	Informacja o programach szczepień lub leczenia					
			Liczba stad objętych programem szczepień lub leczenia	Liczba stad zaszczepionych lub poddanych leczeniu	Liczba zwierząt zaszczepionych lub poddanych leczeniu	Liczba wyłożonych dawek szczepionki lub zastosowanych dawek leku	Liczba dorosłych zwierząt zaszczepionych	Liczba młodych zwierząt zaszczepionych
Terytorium Rzeczypospolitej Polskiej	-	-	-	-	-	11 269 876	-	-
Razem	-	-	-	-	-	11 269 876	-	-

Rok: 2005

Choroba: Wścieklizna

Gatunek zwierząt: Lisy wolno żyjące

Region	Całkowita liczba stad	Całkowita liczba zwierząt	Informacja o programach szczepień lub leczenia					
			Liczba stad objętych programem szczepień lub leczenia	Liczba stad zaszczepionych lub poddanych leczeniu	Liczba zwierząt zaszczepionych lub poddanych leczeniu	Liczba wyłożonych dawek szczepionki lub zastosowanych dawek leku	Liczba dorosłych zwierząt zaszczepionych	Liczba młodych zwierząt zaszczepionych
Terytorium Rzeczypospolitej Polskiej	-	-	-	-	-	11 271 760	-	-
Razem	-	-	-	-	-	11 271 760	-	-

Rok: 2006

Choroba: Wścieklizna

Gatunek zwierząt: Lisy wolno żyjące

Region	Całkowita liczba stad	Całkowita liczba zwierząt	Informacja o programach szczepień lub leczenia					
			Liczba stad objętych programem szczepień lub leczenia	Liczba stad zaszczepionych lub poddanych leczeniu	Liczba zwierząt zaszczepionych lub poddanych leczeniu	Liczba wyłożonych dawek szczepionki lub zastosowanych dawek leku	Liczba dorosłych zwierząt zaszczepionych	Liczba młodych zwierząt zaszczepionych
Terytorium Rzeczypospolitej Polskiej	-	-	-	-	-	12 906 008	-	-
Razem	-	-	-	-	-	12 906 008	-	-

Rok: 2007

Choroba: Wścieklizna

Gatunek zwierząt: Lisy wolno żyjące

Region	Całkowita liczba stad	Całkowita liczba zwierząt	Informacja o programach szczepień lub leczenia					
			Liczba stad objętych programem szczepień lub leczenia	Liczba stad zaszczepionych lub poddanych leczeniu	Liczba zwierząt zaszczepionych lub poddanych leczeniu	Liczba wyłożonych dawek szczepionki lub zastosowanych dawek leku	Liczba dorosłych zwierząt zaszczepionych	Liczba młodych zwierząt zaszczepionych
Terytorium Rzeczypospolitej Polskiej	-	-	-	-	-	11 735 940	-	-
Razem	-	-	-	-	-	11 735 940	-	-

Rok: 2008

Choroba: Wścieklizna

Gatunek zwierząt: Lisy wolno żyjące

Region	Całkowita liczba stad	Całkowita liczba zwierząt	Informacja o programach szczepień lub leczenia					
			Liczba stad objętych programem szczepień lub leczenia	Liczba stad zaszczepionych lub poddanych leczeniu	Liczba zwierząt zaszczepionych lub poddanych leczeniu	Liczba wyłożonych dawek szczepionki lub zastosowanych dawek leku	Liczba dorosłych zwierząt zaszczepionych	Liczba młodych zwierząt zaszczepionych
Terytorium Rzeczypospolitej Polskiej	-	-	-	-	-	11 713 553	-	-
Razem	-	-	-	-	-	11 713 553	-	-

Rok: 2009

Choroba: Wścieklizna

Gatunek zwierząt: Lisy wolno żyjące

Region	Całkowita	Całkowita	Informacja o programach szczepień lub leczenia
--------	-----------	-----------	--

	liczba stad	liczba zwierząt	Liczba stad objętych programem szczepień lub leczenia	Liczba stad zaszczepionych lub poddanych leczeniu	Liczba zwierząt zaszczepionych lub poddanych leczeniu	Liczba wyłożonych dawek szczepionki lub zastosowanych dawek leku	Liczba dorosłych zwierząt zaszczepionych	Liczba młodych zwierząt zaszczepionych
Terytorium Rzeczypospolitej Polskiej	-	-	-	-	-	11 681 566	-	-
Razem	-	-	-	-	-	11 681 566	-	-

Rok: 2010

Choroba: Wścieklizna

Gatunek zwierząt: Lisy wolno żyjące

Region	Całkowita liczba stad ^(a)	Całkowita liczba zwierząt	Informacja o programach szczepień lub leczenia				Liczba dorosłych zwierząt zaszczepionych	Liczba młodych zwierząt zaszczepionych
			Liczba stad objętych programem szczepień lub leczenia	Liczba stad zaszczepionych lub poddanych leczeniu	Liczba zwierząt zaszczepionych lub poddanych leczeniu	Liczba wyłożonych dawek szczepionki lub zastosowanych dawek leku ^(a)		
Terytorium Rzeczypospolitej Polskiej	-	-	-	-	-	11 269 876	-	-
Razem	-	-	-	-	-	11 269 876	-	-

^(a) Planowana do wyłożenia liczba dawek szczepionki.

Rok: 2011

Choroba: Wścieklizna

Gatunek zwierząt: Lisy wolno żyjące

Region	Całkowita liczba stad	Całkowita liczba zwierząt	Informacja o programach szczepień lub leczenia					
			Liczba stad objętych programem szczepień lub leczenia	Liczba stad zaszczepionych lub poddanych leczeniu	Liczba zwierząt zaszczepionych lub poddanych leczeniu	Liczba wyłożonych dawek szczepionki lub zastosowanych dawek leku ^(a)	Liczba dorosłych zwierząt zaszczepionych	Liczba młodych zwierząt zaszczepionych
Terytorium Rzeczypospolitej Polskiej	-	-	-	-	-	10 289 692	-	-
Razem	-	-	-	-	-	10 289 692	-	-

^(a) Planowana do wyłożenia liczba dawek szczepionki.

Opis stosowanych szczepień, działań terapeutycznych lub innych:

Wiosenna akcja szczepień w 2011 r. obejmie terytorium 233 671,06 km² na obszarze województw: kujawsko-pomorskiego, lubelskiego, łódzkiego, małopolskiego, mazowieckiego, podkarpackiego, podlaskiego, pomorskiego, świętokrzyskiego, warmińsko-mazurskiego, wielkopolskiego oraz zachodniopomorskiego. Natomiast jesienna akcja szczepień w 2011 r. obejmie terytorium 280 813,56 km² na obszarze wszystkich województw (16). Akcje będą prowadzone na tych samych zasadach, co w latach poprzednich. Planuje się wyłożenie, co najmniej 20 dawek szczepionki/ km². W sumie zostaną rozdyskrybowane 10 289 692 dawki szczepionki.

6.6. Dane dotyczące dzikiej zwierzyny

6.6.1. Oszacowanie liczebności populacji dzikiej zwierzyny

Rok: 2005**Metody szacowania:** statystyki myśliwskie, wskaźnik nocnego liczenia, liczenie lisich jam

Region	Szacunki liczebności populacji danego gatunku zwierząt wolno żyjących			
	Gatunek: Lis wolno żyjący	Gatunek: Sama	Gatunek: Jeleń	Gatunek: Dzik
Terytorium Rzeczypospolitej Polskiej	186 737	620 980	109 960	152 393
Razem	186 737	620 980	109 960	152 393

Rok: 2006**Metody szacowania:** statystyki myśliwskie, wskaźnik nocnego liczenia, liczenie lisich jam

Region	Szacunki liczebności populacji danego gatunku zwierząt wolno żyjących			
	Gatunek: Lis wolno żyjący	Gatunek: Sama	Gatunek: Jeleń	Gatunek: Dzik
Terytorium Rzeczypospolitej Polskiej	204 064	635 215	115 748	156 043
Razem	204 064	635 215	115 748	156 043

Rok: 2007**Metody szacowania:** statystyki myśliwskie, wskaźnik nocnego liczenia, liczenie lisich jam

Region	Szacunki liczebności populacji danego gatunku zwierząt wolno żyjących			
	Gatunek: Lis wolno żyjący	Gatunek: Sama	Gatunek: Jeleń	Gatunek: Dzik
Terytorium Rzeczypospolitej Polskiej	202 740	646 006	123 038	159 268
Razem	202 740	646 006	123 038	159 268

Rok: 2008

Metody szacowania: statystyki myśliwskie, wskaźnik nocnego liczenia, liczenie lisich jam

Region	Szacunki liczebności populacji danego gatunku zwierząt wolno żyjących			
	Gatunek: Lis wolno żyjący	Gatunek: Sama	Gatunek: Jeleń	Gatunek: Dzik
Terytorium Rzeczypospolitej Polskiej	209 500	760 200	163 700	211 800
Razem	209 500	760 200	163 700	211 800

Rok: 2009

Metody szacowania: statystyki myśliwskie, wskaźnik nocnego liczenia, liczenie lisich jam

Region	Szacunki liczebności populacji danego gatunku zwierząt wolno żyjących			
	Gatunek: Lis wolno żyjący	Gatunek: Sama	Gatunek: Jeleń	Gatunek: Dzik
Terytorium Rzeczypospolitej Polskiej	203 300	827 500	176 100	251 000
Razem	203 300	827 500	176 100	251 000

6.6.2. Monitorowanie dzikiej zwierzyny (oddzielna tabela na każdy rok i na chorobę/gatunek)

Rok: 2005

Choroba: Wścieklizna

Gatunek zwierząt: Lisy wolno żyjące

Region	Badania serologiczne - RFFIT		Badania mikrobiologiczne lub wirusologiczne		Inne testy: TC (%)	
	Liczba przebadanych próbek	Liczba próbek z dodatnim wynikiem badania	Liczba przebadanych próbek	Liczba próbek z dodatnim wynikiem badania	Liczba przebadanych próbek	Liczba próbek z dodatnim wynikiem badania
Terytorium Rzeczypospolitej Polskiej	13 936	83,60 %	20 636	84	20 038	85,56 %
Razem	13 936	83,60 %	20 636	84	20 038	85,56 %

Opis zastosowanych badań serologicznych: badanie serologiczne – test RFFIT [określenie miana przeciwciał wirusa wścieklizny w surowicy (skrzep krwi z serca lub płyn z klatki piersiowej)].

Opis zastosowanych badań mikrobiologicznych lub wirusologicznych: immunofluorescencja odcisków mózgowych – badanie w kierunku wścieklizny.

Opis innych zastosowanych badań: szlify kości żuchwy – badanie na obecność markera (TC – tetracykliny).

Rok: 2006

Choroba: Wścieklizna

Gatunek zwierząt: Lisy wolno żyjące

Region	Badania serologiczne - RFFIT		Badania mikrobiologiczne lub wirusologiczne		Inne testy: TC (%)	
	Liczba przebadanych próbek	Liczba próbek z dodatnim wynikiem badania	Liczba przebadanych próbek	Liczba próbek z dodatnim wynikiem badania	Liczba przebadanych próbek	Liczba próbek z dodatnim wynikiem badania
Terytorium Rzeczypospolitej Polskiej	14 155	82,12%	21 418	43	20 572	87,17%
Razem	14 155	82,12%	21 418	43	20 572	87,17%

Opis zastosowanych badań serologicznych: badanie serologiczne – test RFFIT [określenie miana przeciwciał wirusa wścieklizny w surowicy (skrzep krwi z serca lub płyn z klatki piersiowej)].

Opis zastosowanych badań mikrobiologicznych lub wirusologicznych: immunofluorescencja odcisków mózgowych – badanie w kierunku wścieklizny.

Opis innych zastosowanych badań: szlify kości żuchwy – badanie na obecność markera (TC – tetracykliny).

Rok: 2007

Choroba: Wścieklizna

Gatunek zwierząt: Lisy wolno żyjące

Region	Badania serologiczne - RFFIT		Badania mikrobiologiczne lub wirusologiczne		Inne testy: TC (%)	
	Liczba przebadanych próbek	Liczba próbek z dodatnim wynikiem	Liczba przebadanych próbek	Liczba próbek z dodatnim wynikiem badania	Liczba przebadanych próbek	Liczba próbek z dodatnim wynikiem badania
Terytorium Rzeczypospolitej Polskiej	13 592	80,21%	20 296	42	19 217	83,17%
Razem	13 592	80,21%	20 296	42	19 217	83,17%

Opis zastosowanych badań serologicznych: badanie serologiczne – test RFFIT [określenie miana przeciwciał wirusa wścieklizny w surowicy (skrzep krwi z serca lub płyn z klatki piersiowej)].

Opis zastosowanych badań mikrobiologicznych lub wirusologicznych: immunofluorescencja odcisków mózgowych – badanie w kierunku wścieklizny.

Opis innych zastosowanych badań: szlify kości żuchwy – badanie na obecność markera (TC – tetracykliny).

Rok: 2008 **Choroba: Wścieklizna** **Gatunek zwierząt: Lisy wolno żyjące**

Region	Badania serologiczne - RFFIT		Badania mikrobiologiczne lub wirusologiczne		Inne testy: TC (%)	
	Liczba przebadanych próbek	Liczba próbek z dodatnim wynikiem	Liczba przebadanych próbek	Liczba próbek z dodatnim wynikiem badania	Liczba przebadanych próbek	Liczba próbek z dodatnim wynikiem badania
Terytorium Rzeczypospolitej Polskiej	14 744	79,66%	20 166	19	19 788	86,87%
Razem	14 744	79,66%	20 166	19	19 788	86,87%

Opis zastosowanych badań serologicznych: badanie serologiczne – test RFFIT [określenie miana przeciwciał wirusa wścieklizny w surowicy (skrzep krwi z serca lub płyn z klatki piersiowej)].

Opis zastosowanych badań mikrobiologicznych lub wirusologicznych: immunofluorescencja odcisków mózgowych – badanie w kierunku wścieklizny.

Opis innych zastosowanych badań: szlify kości żuchwy – badanie na obecność markera (TC – tetracykliny).

Rok: 2009 **Choroba: Wścieklizna** **Gatunek zwierząt: Lisy wolno żyjące**

Region	Badania serologiczne: RFFIT		Badania mikrobiologiczne lub wirusologiczne		Inne testy: TC	
	Liczba przebadanych próbek	Liczba próbek z dodatnim wynikiem	Liczba przebadanych próbek ^(a)	Liczba próbek z dodatnim wynikiem	Liczba przebadanych próbek	Liczba próbek z dodatnim wynikiem
Terytorium Rzeczypospolitej Polskiej	10 204	81,11%	20 308	6	16 494	89,32%
Razem	10 204	81,11%	20 308	6	16 494	89,32%

* na podstawie wstępnych wyników badań

Opis zastosowanych badań serologicznych: badanie serologiczne – test RFFIT [określenie miana przeciwciał wirusa wścieklizny w surowicy (skrzep krwi z serca lub płyn z klatki piersiowej)].

Opis zastosowanych badań mikrobiologicznych lub wirusologicznych: immunofluorescencja odcisków mózgowych – badanie w kierunku wścieklizny.

Opis innych zastosowanych badań: szlify kości żuchwy – badanie na obecność markera (TC – tetracykliny).

6.6.3. Dane dotyczące szczepień lub leczenia dzikiej zwierzyny

Rok: 2011

Choroba: Wścieklizna

Gatunek zwierząt: Lisy wolno żyjące

Region	km ²	Program szczepienia lub leczenia		
		Liczba dawek szczepionki lub leku, która zostanie wyłożona/podana	Liczba akcji	Całkowita liczba dawek szczepionki lub leku, która zostanie wyłożona/podana
Kujawsko-pomorskie	17 972,00* 16 533,40**	661 336	2 (wiosenna i jesienna)	661 336
Lubelskie	25 122,00* 22 441,00**	897 640	2 (wiosenna i jesienna)	897 640
Łódzkie	18 219,00* 16 970,00**	678 800	2 (wiosenna i jesienna)	678 800
Małopolskie	15 183,00* 15 183,00**	607 320	2 (wiosenna i jesienna)	607 320
Mazowieckie	35 558,00* 32 069,00**	1 282 760	2 (wiosenna i jesienna)	1 282 760
Podkarpackie	17 845,00* 16 133,00**	645 320	2 (wiosenna i jesienna)	645 320
Podlaskie	20 187,00* 18 162,00**	726 480	2 (wiosenna i jesienna)	726 480
Pomorskie	18 310,00* 16 559,00**	662 360	2 (wiosenna i jesienna)	662 360
Świętokrzyskie	11 710,00* 10 500,00**	420 000	2 (wiosenna i jesienna)	420 000
Warmińsko-mazurskie	24 173,00* 21 483,00**	859 320	2 (wiosenna i jesienna)	859 320

Wielkopolskie	29 827,00* 27 637,66**	1 105 506	2 (wiosenna i jesienna)	1 105 506
Zachodniopomorskie	22 892,00* 20 000,00**	800 000	2 (wiosenna i jesienna)	800 000
Dolnośląskie	19 947,00* 15 958,00**	319 160	1 (jesienna)	319 160
Lubuskie	13 988,00* 13 054,00**	261 080	1 (jesienna)	261 080
Opolskie	9 412,00* 8 000,00**	160 000	1 (jesienna)	160 000
Śląskie	12 334,00* 10 130,50**	202 610	1 (jesienna)	202 610

* Całkowita powierzchnia województwa.

** Powierzchnia województwa objęta szczepieniem.

Opis zastosowanego programu szczepień, terapeutycznego lub innego

Na podstawie rozporządzenia Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 2 czerwca 2004 r. w sprawie szczegółowych warunków i sposobu przeprowadzania szczepień ochronnych lisów wolno żyjących przeciwko wściekliznie, szczepienia ochronne lisów wolno żyjących przeprowadza wojewódzki lekarz weterynarii. Zgodnie z ww. rozporządzeniem szczepionka jest rozrzućana z samolotu lub wykładana ręcznie dwa razy w ciągu roku kalendarzowego na obszarach lasów oraz we wszystkich miejscach bytowania lisów wolno żyjących. Szczepionka może być podana raz w roku, jeżeli na terenie województwa i na terenach województw graniczących z tym województwem nie stwierdzono przypadków wystąpienia wścieklizny w okresie dwóch kolejnych lat. Natomiast, szczepień ochronnych nie przeprowadza się, jeżeli na terenie województwa i na terenach województw graniczących z tym województwem nie stwierdzono wścieklizny w okresie trzech kolejnych lat.

Liczba dawek szczepionki zależy od stopnia zalesienia i ukształtowania terenu, populacji zwierząt dzikich oraz przyjętego sposobu podania szczepionki, ale nie powinna być mniejsza niż 20 dawek na 1 km² powierzchni.

7. Założenia programu

7.1. Założenia związane z badaniami (oddzielna tabela na każdy rok wdrażania)

7.1.1. Założenia w zakresie badań diagnostycznych

Rok: 2011 **Choroba: Wścieklizna** **Gatunek zwierząt: Lisy wolno żyjące**

Region	Rodzaj badania	Populacja docelowa	Rodzaj próbki	Cel	Liczba planowanych badań
Terytorium Rzeczypospolitej Polskiej	Immunofluorescencja odcisków mózgowych	Lisy wolno żyjące	mózg	Monitoring choroby	21 621
Terytorium Rzeczypospolitej Polskiej	RFFIT	Lisy wolno żyjące	surowica	Kontrola szczepień, monitoring akcji	21 621
Terytorium Rzeczypospolitej Polskiej	Test na obecność markera (TC)	Lisy wolno żyjące	żuchwa	Kontrola szczepień, monitoring akcji	21 621
<i>Razem</i>					64 863

7.1.2. Założenia w zakresie badania stad i zwierząt

7.1.2.1. Założenia w zakresie badania stad

Nie będą prowadzone.

7.1.2.2. Założenia w zakresie badań zwierząt

Nie będą prowadzone.

7.2. Założenia w zakresie kwalifikacji stad i zwierząt (oddzielna tabela na każdy rok wdrażania)

Nie będą prowadzone.

7.3. Założenia w zakresie szczepień lub leczenia (oddzielna tabela na każdy rok wdrażania)

7.3.1. Założenia w zakresie szczepień lub leczenia

Nie będą prowadzone.

7.3.2. Założenia w zakresie szczepień lub leczenia dzikiej zwierzyny

Na podstawie rozporządzenia Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 2 czerwca 2004 r. w sprawie szczegółowych warunków i sposobu przeprowadzania ochronnych szczepień lisów wolno żyjących przeciwko wściekliznie szczepienia ochronne lisów wolno żyjących przeprowadza wojewódzki lekarz weterynarii. Zgodnie z tym rozporządzeniem szczepionka jest rozrzucona z samolotu lub wykładana ręcznie dwa razy w ciągu roku kalendarzowego na obszarach lasów oraz we wszystkich miejscach bytowania lisów wolno żyjących. Szczepionka może być podana raz w roku, jeżeli na terenie województwa i na terenach województw graniczących z tym województwem nie stwierdzono przypadków wystąpienia wścieklizny w okresie dwóch kolejnych

lat. Natomiast, szczepień ochronnych nie przeprowadza się, jeżeli na terenie województwa i na terenach województw graniczących z tym województwem nie stwierdzono wścieklizny w okresie trzech kolejnych lat.

Liczba dawek szczepionki zależy od stopnia zalesienia i ukształtowania terenu, populacji zwierząt dzikich oraz przyjętego sposobu podania szczepionki, ale nie powinna być mniejsza niż 20 dawek na 1 km² terenu.

Rok: 2011 **Choroba: Wścieklizna** **Gatunek zwierzęcia: Lisy wolno żyjące**

Region	km ²	Cele programu szczepienia lub leczenia		
		Liczba dawek szczepionki lub leku planowana do dystrybucji/podania w ramach akcji	Planowana liczba akcji	Całkowita liczba dawek szczepionki lub leku planowana do dystrybucji/podania
Kujawsko-pomorskie	17 972,00*	330 668	2 (wiosenna i jesienna)	661 336
	16 533,40**			
Lubelskie	25 122,00*	448 820	2 (wiosenna i jesienna)	897 640
	22 441,00**			
Łódzkie	18 219,00*	339 400	2 (wiosenna i jesienna)	678 800
	16 970,00**			
Małopolskie	15 183,00*	303 660	2 (wiosenna i jesienna)	607 320
	15 183,00**			
Mazowieckie	35 558,00*	641 380	2 (wiosenna i jesienna)	1 282 760
	32 069,00**			
Podkarpackie	17 845,00*	322 660	2 (wiosenna i jesienna)	645 320
	16 133,00**			
Podlaskie	20 187,00*	363 240	2 (wiosenna i jesienna)	726 480
	18 162,00**			

Pomorskie	18 310,00* 16 559,00**	331 180	2 (wiosenna i jesienna)	662 360
Świętokrzyskie	11 710,00* 10 500,00**	210 000	2 (wiosenna i jesienna)	420 000
Warmińsko-mazurskie	24 173,00* 21 483,00**	429 660	2 (wiosenna i jesienna)	859 320
Wielkopolskie	29 827,00* 27 637,66**	552 753	2 (wiosenna i jesienna)	1 105 506
Zachodniopomorskie	22 892,00* 20 000,00**	400 000	2 (wiosenna i jesienna)	800 000
Dolnośląskie	19 947,00* 15 958,00**	319 160	1 (jesienna)	319 160
Lubuskie	13 988,00* 13 054,00**	261 080	1 (jesienna)	261 080
Opolskie	9 412,00* 8 000,00**	160 000	1 (jesienna)	160 000
Śląskie	12 334,00* 10 130,50**	202 610	1 (jesienna)	202 610
Razem	233 671,06***	4 673 421	akcja wiosenna	4 673 421
	280 813,56*** 312 679,00****	5 616 271	akcja jesienna	5 616 271

* Całkowita powierzchnia województwa.

** Powierzchnia województwa objęta szczepieniem.

*** Powierzchnia Rzeczypospolitej Polskiej objęta programem szczepień.

**** Całkowita powierzchnia Rzeczypospolitej Polskiej.

8. Szczegółowa analiza kosztów programu¹

Koszty związane z	Wyszczególnienie	Ilość jednostek	Koszt jednostkowy w zł	Kwota całkowita w zł**	Koszt jednostkowy w euro*	Kwota całkowita w euro*	Wniosek o dofinansowanie z funduszy Wspólnoty (tak/nie)
1. Badania laboratoryjne – w 2011							
1.1. Koszty badań	Test: RFFIT	21 621	20,81	449933,01	5,24	113361,81	tak
	Test: TC	21 621	2,73	59025,33	0,69	14871,59	tak
	Test: różnicowanie szczepów wirusa wścieklizny	30	150,00	4500,00	37,79	1133,79	tak
	Test: jakość szczepionki (kontrola serii)	50	233,61	11680,50	58,86	2942,93	tak
	Test: immunofluorescencja odcisków mózgowych (badanie w ramach monitoringu oraz badanie rutynowe)	21 674	20,22	438248,28	5,09	110417,81	tak
	Test: izolacji wirusa na	149	1009,84	150466,16	254,43	37910,34	tak

¹ Nie wlicza się kosztów stałych. Wszystkie wartości podane bez VAT.

	myszach								
	Test: izolacji wirusa na kulturach komórkowych neuroblastomy	7	352,46	2467,22	88,80	621,62			tak
1.2 Koszty pobierania próbek	Dostarczenie lisów do badań	21 621	35,00	756735,00	8,82	190661,37			nie
RAZEM									
2. Szczepienie – w 2011									
2.1. Zakup szczepionki		10 289 692	1,86	19138827,12	0,47	4822077,88			tak
2.2. Koszty dystrybucji		10 289 692	1,05	10804176,60	0,26	2722140,74			tak
RAZEM (poz. 2.1. i 2.2.)				29943003,72		7544218,62			tak
RAZEM									
				31816059,22		8016139,87			tak

* wyliczenie kosztów według kursu 1 euro = 3,9690 z dnia 3 lutego 2010 r.

** są to szacunkowe koszty, które zostaną dostosowane do wielkości wydatków zaplanowanych na zwalczanie chorób zakaźnych zwierząt w ustawie budżetowej na rok 2011.

Załączniki do programu zwalczania wścieklizny

Obszar	Przypadki wścieklizny																								
	Zwierzęta domowe																								
	pies	kot	bydło	koń	owca	koza	świnia	bezdomy pies	inne																
Województwo	dolnośląskie											lis	jenot	szop	wilk	borsuk	kuna	inne łasicowate	inne mięsożerne	dzik	sarna	jeleni	daniel	inne	nietoperz
	kujawsko-pomorskie											3	1												1
	lubelskie		5									19					2								
	lubuskie											3													
	łódzkie																								
	małopolskie																								
	mazowieckie		1																						4
	opolskie											4													1
	podkarpackie	2	2									4			1										
	podlaskie			2								3	1												
	pomorskie											4													
	śląskie																								2
	świętokrzyskie											2													
	warmińsko-mazurskie	2	1	6								12	3												
	wielkopolskie		1									31	5			1					1				2
	zachodniopomorskie											1													
Razem	4	10	8								86	13		1	1	2				1				10	

Zwierzęta domowe	22
Zwierzęta wolno żyjące	114
RAZEM	136

Obszar	Przypadki wścieklizny								Zwierzęta wolno żyjące															
	Zwierzęta domowe																							
Województwo	pies	kot	bydło	koń	owca	koza	świnia	bezdymny pies	inne	lis	jenot	szop	wilk	borsuk	kuna	inne łasicowate	inne mięsożerne	dzik	sarna	jelen	daniel	inne	nietoperz	
										2				1										
										2					1									
	1																							
																							2	

Zwierzęta domowe	36
Zwierzęta wolno żyjące	102
RAZEM	138

Obszar	Przypadki wścieklizny									Zwierzęta wolno żyjące														
	Zwierzęta domowe																							
Województwo	pies	kot	bydło	koń	owca	koza	świnia	bezdymny pies	inne	lis	jenot	szop	wilk	borsuk	kuna	inne łasicowate	inne mięsożerne	dzik	sarna	jeleni	daniel	inne	nietoperz	
																							1	
										11	1													
																							1	
		1									3													
			1								6													
		1	6								7	1												
																								1
		1	4	2							10	13				1								
		3									6													
																							1	
Razem	4	6	9							43	15				1								4	

Zwierzęta domowe

19

Zwierzęta wolno żyjące

63

RAZEM

82

Obszar	Przypadki wścieklizny										Zwierzęta wolno żyjące									
	Zwierzęta domowe																			
Województwo	pies	kot	bydło	koń	owca	koza	świnia	bezdomy pies												niełoperz
									lis	jenot	szop	wilk	borsuk	kuna	inne łasicowate	inne mięsożerne	dzik	sarna	jelen	daniel
dolnośląskie																				
kujawsko-pomorskie																				
lubelskie									6	2					1					
lubuskie																				
łódzkie																				
małopolskie																				
mazowieckie																				
opolskie									1											
podkarpackie		1							12											
podlaskie	1		1						9	1										1
pomorskie																				2
śląskie																				
świętokrzyskie									1											
warmińsko-mazurskie		2	5						7	4										
wielkopolskie	2	3							6				1	1						
zachodniopomorskie																				
Razem	3	6	6						42	7			1	1	1					3

Zwierzęta domowe

15

Zwierzęta wolno żyjące

55

RAZEM

70

<u>Przypadki wścieklizny</u>	Kraj: Polska(POL)	Okres sprawozdawczy(kwartał/rok):	I - IV	2008
------------------------------	-------------------	-----------------------------------	--------	------

Obszar	Przypadki wścieklizny								Zwierzęta wolno żyjące															
	Zwierzęta domowe																							
Województwo	pies	kot	bydło	koń	owca	koza	świnia	bezdomy pies	inne	lis	jenot	szop	wilk	borsuk	kuna	inne łasicowate	inne mięsożerne	dzik	sarna	jeleni	daniel	inne	nietoperz	
										6														
		1																						

Zwierzęta domowe	5
Zwierzęta wolno żyjące	24
RAZEM	29

Załącznik Nr 5

Przypadki wścieklizny	Kraj:	Polska(POL)	Okres sprawozdawczy(kwartał/rok):	I - IV	2009
------------------------------	--------------	--------------------	--	---------------	-------------

Obszar	Przypadki wścieklizny								Zwierzęta wolno żyjące																
	pies	kot	bydło	koń	owca	koza	świnia	bezdolny pies	inne																
Województwo											lis	jenot	szop	wilk	borsuk	kuna	inne łasicowate	inne mięsożerne	dzik	sarna	jelen	daniel	inne	nietoperz	
											3													1	
																								1	
												2													
											1														
												6													2

Zwierzęta domowe	0
Zwierzęta wolno żyjące	8
RAZEM	8

Załącznik Nr 6